

A Foltán-kereszt a Börzsönyben

Nagy László – OEE

„Nekem ne lenne bazám?” – tette fel egykor hétről-hétre a kérdést a tévénezőknek Szabados Tamás természetfilmes operatőr, méltatlanul háttérbe szoruló hazai kincseinket bemutató legendás kisfilmsorozata. Ki ne tudna erre a költőinek szánt kérdésre jobb választ adni, mint a hazai erdők mélyén rejtőző, számos történelmi, földrajzi, természeti értéket ismerő és munkája során megőrző, időnként azt bemutató erdész.

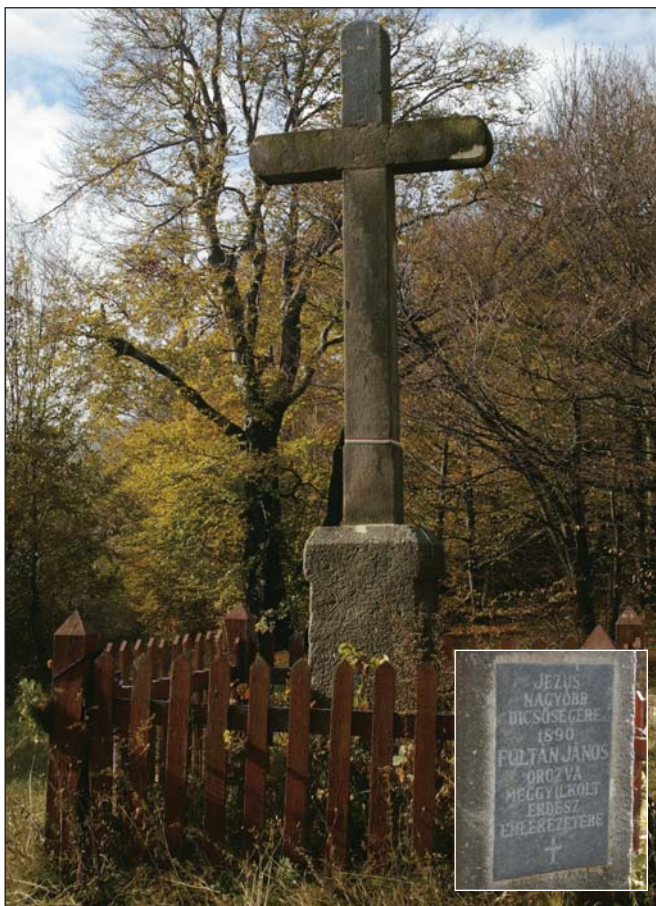
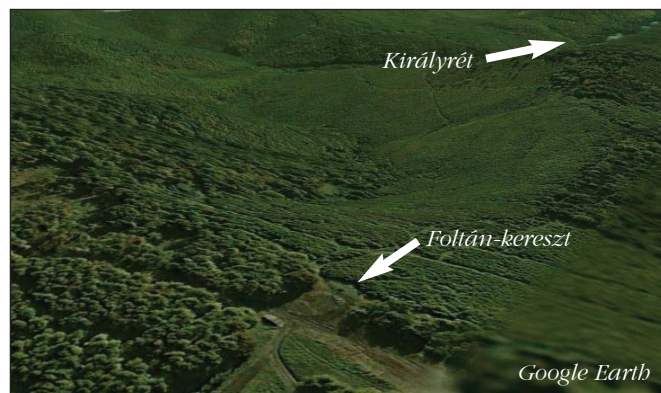
Új rovatunkban megjelenő cikkeink erdeink természeti, gazdasági értékein túl, e másfajta, rejtőzködőbb dimenzió értékei közt egyezszik az olvasót kalauzolni.

A fővárostól alig félszáz kilométerre már-már háborítatlan erdőség borítja hazánk egyetlen vulkáni eredetű középhegységi hegykatlanával is dicsekedő Börzsöny hegység meredeken felszökkenő gerinceit, árnyas és szűk völgyeit. A bükkösök, gyertyános- és kocsánytalan tölgyesek mélyén számos országos fontosságú történelmi értékünk rejlik. Drégely hímeves várától kezdve, az egykor e vadregényes erdőtájat behálózó keskenynyomtávú iparvasutak műszaki emlékein át, sokféle lenyomatot hagytak az átvonuló évszázadok.

Ezeket túl azonban az egyes itt élt vagy dolgozott emberek egyéni élete is máig emlékeztet a múltra és példaként szolgálhat a jelennek és a jövőnek. Hallgatag öreg fák tövében, csendes hegyi kaszálókon, utak kereszteződésében ezekre az egyéni sorsokra emlékeztető szimbólumokra bukkanhatunk. Ezek az egyszerűségükben is különleges kulturális tájértékek létrejöttüktől kezdve közös szellemi örökségünket jelentik és mondanivalójuk túlnyúlik a befogadó táj alkotta földrajzi kereteken.

Ilyen erdei emlékhely áll a Börzsöny hegység Csóványos felől lefutó Három-hárs gerincének évszázadok óta erdészeti rakodónak használt kis hegyi réten. A gyertyánokkal, bükkökkel keretezett kaszáló délkeleti végében, fakerítéssel körbekerített, több méter magas impozáns kőkereszt áll, melyet a hegységet ismerők vagy a térképeket böngészők Foltán-keresztként tartanak számon. A szláv csengésű elnevezés a helyi hagyomány szerint a közeli hegylábi településen – Szokolán – egykor élt család nevét hordozza.

A vulkáni porkőzet anyagból faragott kereszt mérete meglepően nagy, vajon kinek az emlékeztetere és kik állították? A választ a helyi történelmi hagyományokon és az itt élő, többféle változatban ismert legendákon túl, maga a kereszt adja meg, melyen néhány év óta – éppen az erdészeknek köszönhetően – ismét olvashatóak a XIX. század végi állításakor felvésett felirat betűi.

„Jézus nagyobb dicsőségére – 1890 – Foltán János orozva meggylkolt erdész emlékeztetere.”

Körülnézve e békés tájon nem gondolnánk, hogy milyen tragédia és egyben milyen önfeláldozó hivatásszeretet és elhivatott szakmai kötelességteljesítés helyszínén állunk. Pedig az 1880-as évek vége felé, egy viharos éjszakán az uradalom erdőőre, bizonyos Fultán(Foltán) János hírlul vette, hogy az eddig is rendszeresen a készleteket dézsmáló fatolvajok újra a területén fognak járni. Lesben állva vigyázta a rakodón lévő faanyagot, majd az így rajtakapott két tolvajjal szóváltásba keveredett, miután következében az erdészt fejszével agyonverték. A holttestet a zsványok a völgyben csordogáló patak köves medrébe rejtették, de az uradalom vadásza, az erdőőr kutyájának segítségével, rábukkantak a már régen kihült tetemre. Később a csendőrök hamar beazonosították és megtalálták a tetteseket.

Az önfeláldozás szép példájának emlékére előbb fakeresztet állítottak a rakodón, majd 1890. július 6-án, nagyobb erdei ünnepség keretén belül, Klecker Jakab diósjenői uradalmi főerdész kezdeményezésére, impozáns kőkeresztet szenteltek fel. Ez emlékeztet ma is minden Börzsöny járó és itt dolgozó erdészt ennek a hivatásnak - ma sem kisebbedő - mindennapi kihívásaira, ugyanúgy, ahogy a hazai erdeinkben rejtetten megbújó többi hasonló erdei emlékhely is teszi. És, hogy e kis emlékhelyek máig tapintható erővel rendelkeznek, legjobban az a kis emléktáblácska bizonyítja, melyet egy Börzsönt járó turista emlékére tettek fel a Foltán-keresztet védő fakerítés oszlopára turistatársai.

(További képek és letölthető anyagok a www.erdeszeti-lapok.hu-n találhatóak.)